

Kopecký, Milan

[Vašica, Josef. Literární památky epochy velkomoravské 863-865]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1967, vol. 16, iss. D14, pp. 161-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108003>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

práce je pojata z hlediska materiálového velmi extenzivně a vychází opět — jako tomu bylo v autorových dřívějších studiích — především ze studia a líčení kolektivních divadelních osudů naší minulosti, zvláště před první světovou válkou. V tomto žánru divadelněhistorických prací se Knapovi daří nejlépe, o jeho rozvoj má u nás také v posledních letech největší zásluhu. Kniha Čtyři herečky to znovu dokazuje.

Dušan Jeřábek

Josef Vašica, Literární památky epochy velkomoravské 863—885 (nakladatelství Lidová demokracie, Praha 1966, 289 stran textu, 16 stran obrazových příloh).

Termínu „literární škola“ užíváme obvykle s velkou dávkou opatrnosti. Ptáme se, zda určitá skupina spisovatelů měla jednotný program ideový a umělecký, svého vůdce nebo své středisko a literární orgán i uspokojivě dlouhou publikační kontinuitu. Zdá se nám, že všem těmto požadavkům vyhovují až na přelomu 18. a 19. století puchmajerovci, a proto je zpravidla pokládáme nejen za první literární školu novočeskou, ale za první českou literární školu vůbec. Ovšem respektujeme-li při sledování literatury předobrozenké fakt, že funkci literárního orgánu nemohl plnit periodický časopis ani neperiodický almanach, zjistíme na konci 16. století poměrně dobře zformovanou školu kolem Daniela Adama z Veleslavína a o dvě století dříve školu Smilovu. Avšak nelze termín „literární škola“ vztáhnout už na produkci velkomoravskou? Tato otázka se nabízí nad knihou Vašicovou.

Vašicovi se do této knihy podařilo v adekvátním českém překladu zařadit všechny významné velkomoravské texty, a to buď v ukázkách, nebo v úplnosti. Jsou zde dvě předmluvy Konstantina-Cyryla k slovanskému překladu evangelia, texty liturgické, Konstantinova řeč o přenesení ostatků sv. Klimenta Římského, texty právní, Životy Konstantina a Metoděje, Chvalořeč o sv. Cyrilu Klimenta Ochridského a Chvalořeč o sv. Cyrilu a Metoději. Tyto texty přesvědčivě dokazují žánrovou mnohotvárnost velkomoravského písemnictví a v jejím rámci shodnost, eventuálně podobnost uměleckých prostředků, zaměřených k jasnému ideovému cíli — rozvinout (podle Vašici „dovřít“, str. 9) křesťanskou výuku na Velké Moravě. Program ideový a umělecký je vytvářen oběma věrozvěsty, po Cyrilově smrti především Metodějem, v jehož blízkosti je třeba hledat organizační centrum celé školy, jejíž publikační kontinuita se táhne nejméně oněmi 22 lety od příchodu obou bratří na Velkou Moravu do smrti Metodějovy. Slovo „nejméně“ si zasluhuje zdůraznění proto, že literární škola velkomoravská přesahuje z Velké Moravy do československých Čech a do Bulharska. Další studium patrně naznačí, co z památek vzniklých v Čechách a zejména v Bulharsku bude možno přiřadit k projevům velkomoravské školy literární.

K problematice staroslověnské literatury na Velké Moravě přistoupil Vašica se stejnou důkladností a objektivitou jako před více než 30 lety k problematice literatury barokní. Jeho zájem o nejstarší epochu našich literárních dějin nenásledoval ovšem až po zájmu o baroko, vyvíjel se paralelně, i když většina jeho studií o staroslověnské kultuře vznikla až po vydání Českéého literárního baroka (1938). Výsledků těchto studií Vašica využívá jednak v obsáhlém literárně-historickém úvodu ke své velkomoravské chrestomatii, jednak ve svém důkladném poznámkovém aparátě k otiskům textům, a navíc na nejednom místě skromně formuluje názor zatím nepublikovaný nebo stanovisko k problému dosud nedořešenému.

Pro budoucí syntetické literární dějiny stane se Vašicova kniha bohatým zdrojem poznatků, z něhož bude možno vycházet při rozsáhlejší a hlubší než dosud charakteristice prvního období naší literatury. Vašicova chrestomatie s důmyslnou analýzou bude literární teoretiky i historiky nutit, aby až do výchozí situace v době velkomoravské posunuli zkoumání některých oblastí a disciplín, jako je hymnologie, homiletika, biografie, literární apologetika, versologie a teorie překladu (zde si pozornosti zaslouží především Konstantinova předmluva k slovanskému překladu evangeliaře), aby k památkám právním a vůbec ke spisům v tichosti odkazovaným do literatury odborné přistupovali i z hlediska uplatnění kvalit uměleckých, které v nemalé míře obsahuje např. Zakon sudnyj ljudem nebo staroslověnský penitenciál.

Vašica nepřipravil svou knihu pro vědecké nakladatelství; zřetel k zájemcům-neodborníkům jej vedl k napsání čtivé publikace populárněvědecké; ta však plně uspokojuje i specialisty. Svým spisem přispěl ke zpřesnění údajů na literární mapě velkomoravské i k zaplnění některých bílých míst. Podmínkou dalšího zakreslování je nové bádání, a to nikoli jen literárněvědné.

Milan Kopecký

Realismus a modernost. (Proměny v české próze 19. století.) Praha, NČSAV 1965. 164 strany.

Jde o sborník studií, jejichž ústředním tématem a pojítkem je problém realismu v české literatuře druhé poloviny devatenáctého a začátku dvacátého století. Autoři zde mohli rozpracovat některé otázky, pro které nebylo dost prostoru v 2. a 3. svazku Dějin české literatury, vydá-